

Quickscan uitwinteringsenquête

Algemene gegevens

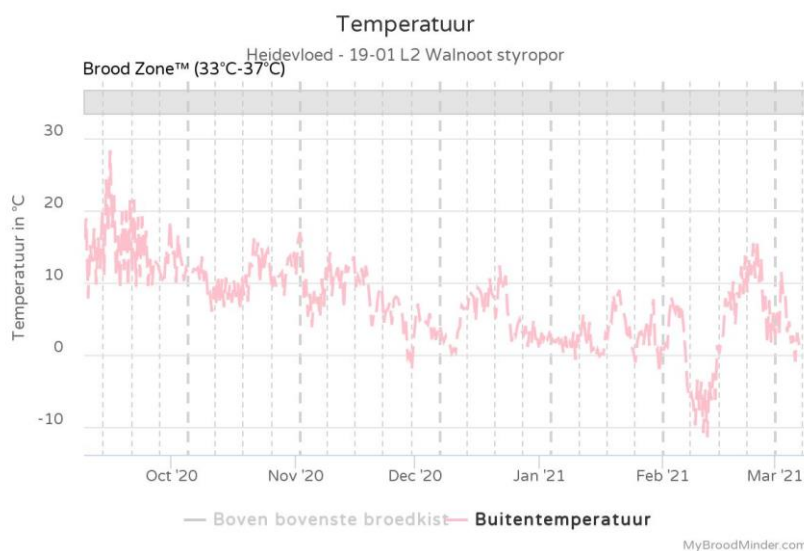
Deze digitale enquête, die gehouden werd via een oproep in het NBV-Bijenblog, heeft van 1 maart tot en met 7 maart 2021 opengestaan. De enquête is door 997 deelnemers ingevuld; 39 deelnemers afkomstig uit het buitenland. Van de buitenlandse imkers zijn de gegevens separaat verwerkt en vermeld. Alle resultaten hieronder vermeld, hebben dus uitsluitend betrekking op de 958 imkers woonachtig in Nederland. Zo'n 10% van alle Nederlandse imkers heeft meegedaan aan deze enquête.

De deelnemende imkers hebben gezamenlijk 7873 volken ingewinterd. Dat resulteert in gemiddeld 8,2 volken per imker. Van de deelnemers heeft 55% 5 jaar ervaring of meer en 45% minder dan 5 jaar.

Onder de groep met 5 jaar ervaring of meer heeft men gemiddeld 11,3 volken per imker en in de groep beginnende imkers heeft men gemiddeld 4,4 volken.

De wintersterfte in de herfst en winter van 2020/2021

In onderstaande grafiek is het temperatuursverloop te zien van de afgelopen herfst en winter in het



oosten van Nederland. Opvallend is hierbij de extreme koude week direct gevolgd door de extreme warme week in februari. In die warme week werd er door onze bijenvolken flink stuifmeel gehaald. Door deze vliegactiviteiten was het mogelijk om al vroeg in het jaar een redelijk betrouwbaar beeld te krijgen van de overleving van de bijenvolken.

Per 1 maart begint de meteorologische lente en eindigt daarmee de winter. Een mooi moment om te kijken naar de uitwintering van de bijenvolken. Uiteraard zijn de risico's op uitval nog niet geweken, maar bij goed vakmanschap zullen er nu geen volken meer verhongeren.

Van de 7873 ingewinterde volken wisten er 7053 de lente te halen. Dit resulteert in een wintersterftepercentage voor de winter van 2020 - 2021 van 10,4%. Gezien de extreme koude in februari en sterk fluctuerende omstandigheden in december en januari kunnen we hier zeker tevreden over zijn.

Echter zo'n gemiddeld percentage heeft ook zijn keerzijde: er zijn winnaars en verliezers. Van alle deelnemende imkers had 64% überhaupt geen last van sterfte, daarentegen had 36% meer of minder sterfte.

Uitgaande van het gemiddelde van 10,4% sterfte over alle volken, wordt 28% getroffen door bovenmatige sterfte (> 10,4%). 13% van de imkers werd zwaar getroffen, waarbij ze tussen de 33,3 en 100% van hun volken verloren.

De sterfte onder de buitenlandse deelnemers

De 39 deelnemende buitenlandse imkers komen voornamelijk uit België, maar ook Frankrijk en Zweden is vertegenwoordigd. De deelnemers winterden gezamenlijk 462 volken in, hiervan haalden er 368 de eindstreep. Dit resulteert in een sterftepercentage van 20,3%.

Nadere analyse van de Nederlandse uitwinteringscijfers

In de volgende paragrafen zullen we het sterftepercentage nader analyseren naar de verschillende gegevens van de deelnemers, zoals ervaringsjaren, wel of geen zomerbehandeling en de woonplaats van de imkers.

Verdeling naar ervaringsjaren

Het gemiddelde sterftepercentage bedraagt 10,4%. Indien we inzoomen op de groep met meer of minder ervaring dan ontstaat het volgende beeld:

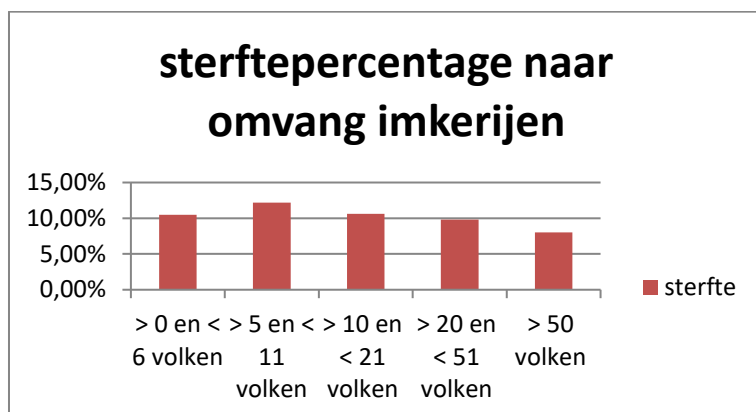
minder dan 5 jaar ervaring	11,70%
5 jaar of meer ervaring	10%

Dit verschil is betrekkelijk klein te noemen en ligt in de lijn van de verwachting.

Verdeling naar de omvang van het aantal volken per imker

Wanneer we kijken naar de uitwintering onderverdeeld naar de omvang van het aantal volken per imker dan zien we ook geen grote verschillen ontstaan. Naarmate het aantal volken per imker groeit, neemt de sterfte in eerste instantie licht toe bij de groep met > 5 en < 10 volken per imker. Echter naarmate het aantal volken echt in omvang toeneemt, begint de ervaring en de doelmatigheid zichtbaar mee te tellen en neemt de sterfte weer iets af.

volken per imker	totaal aantal volken	sterfte
> 0 en < 6 volken	1608	10,50%
> 5 en < 11 volken	1884	12,20%
> 10 en < 21 volken	1862	10,60%
> 20 en < 51 volken	1222	9,80%
> 50 volken	1297	8%



Verdeling naar wel of geen uitgevoerde zomerbehandeling

In de afgelopen jaren zien we de groep niet-behandelaars langzaam groeien. Proeven van Bijen@WUR laten zien dat overleving zonder behandeling mogelijk is. De vraag is echter hoeveel imkers dit aandurven. Wat zullen de effecten op de uitwintering zijn?

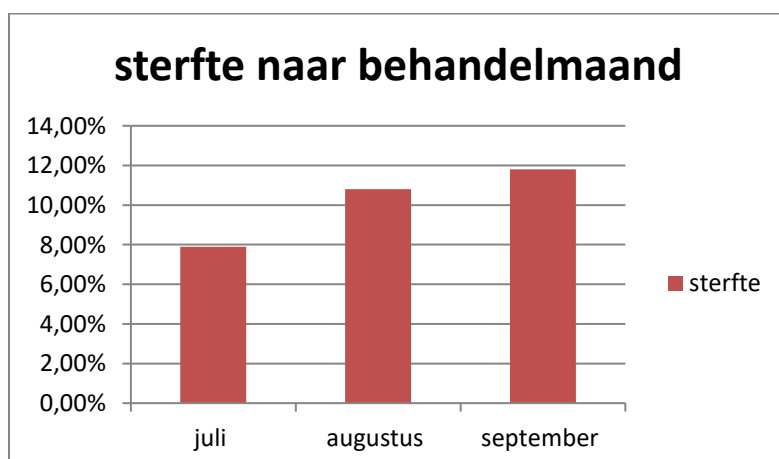
Een kwart van de deelnemers heeft helemaal geen zomerbehandeling uitgevoerd. Een deel hiervan past wel een winterbehandeling toe en/of een voorjaarsbehandeling.

Nader onderzoek op de lange termijn effecten ontbreken nog en de vraagstelling in deze enquête had ook slechts betrekking op de laatste zomerbehandeling. Toch heeft het achterwege laten van de zomerbehandeling blijkbaar geen grote consequenties, zoals uit de uitwinteringsresultaten blijkt. Het leidt slechts tot een licht verhoogde wintersterfte.

De groep, die wel een zomerbehandeling uitvoerden had een sterftepercentage van 9,8%, terwijl de groep niet-behandelaars 12,5% sterfte hadden.

De invloed van het tijdstip van toepassen van de zomerbehandeling

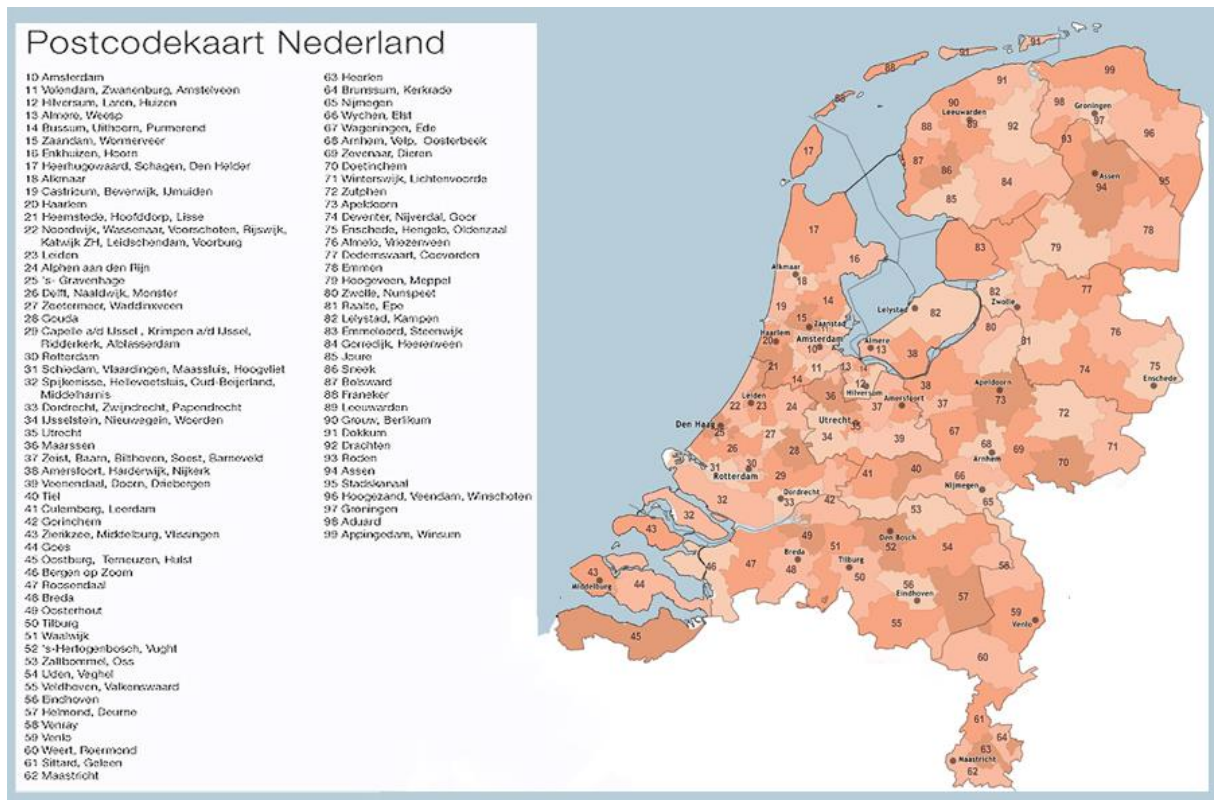
Indien we uitsluitend inzoomen op de groep die wel de varroamijten bestreden in de zomer, dan zien we dat een uitgestelde behandeling een licht verhoogde sterfte teweeg brengt. Het gemiddelde sterftepercentage in de groep behandelaars is 9,8%. Wanneer je behandelt in de zomer, dan is het juli het meest effectief.



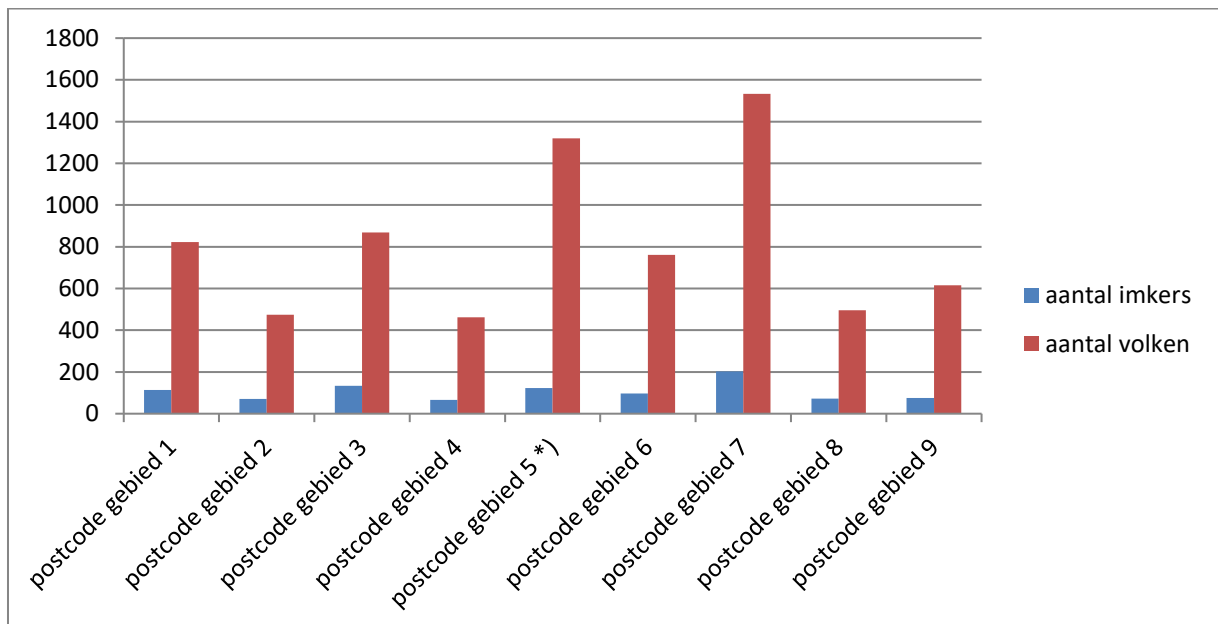
Verdeling over de postcodes van de imker

In de weken voorafgaand aan de enquête waren er wat berichten in de media over verhoogde wintersterfte in bepaalde gebieden van Nederland. Aangezien de meeste imkers hun volken in de nabijheid van hun directe woonomgeving hebben staan, kan het inzicht naar wintersterfte per postcodegebied per imker wellicht de gerezen vraag naar lokale wintersterfte bevestigen of ontzenuwen.

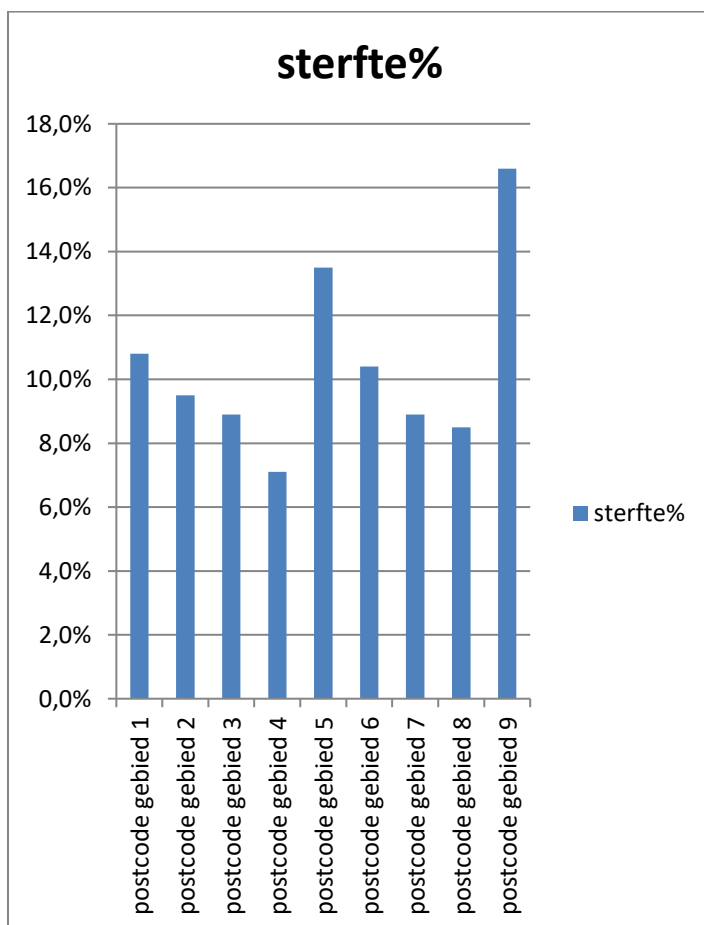
Hoe zijn de postcodes verdeeld over Nederland?



De verdeling van imkers en volken over de postcodegebieden ziet er als volgt uit:



Hoe is de gemiddelde wintersterfte over de Nederlandse postcode gebieden verdeeld?

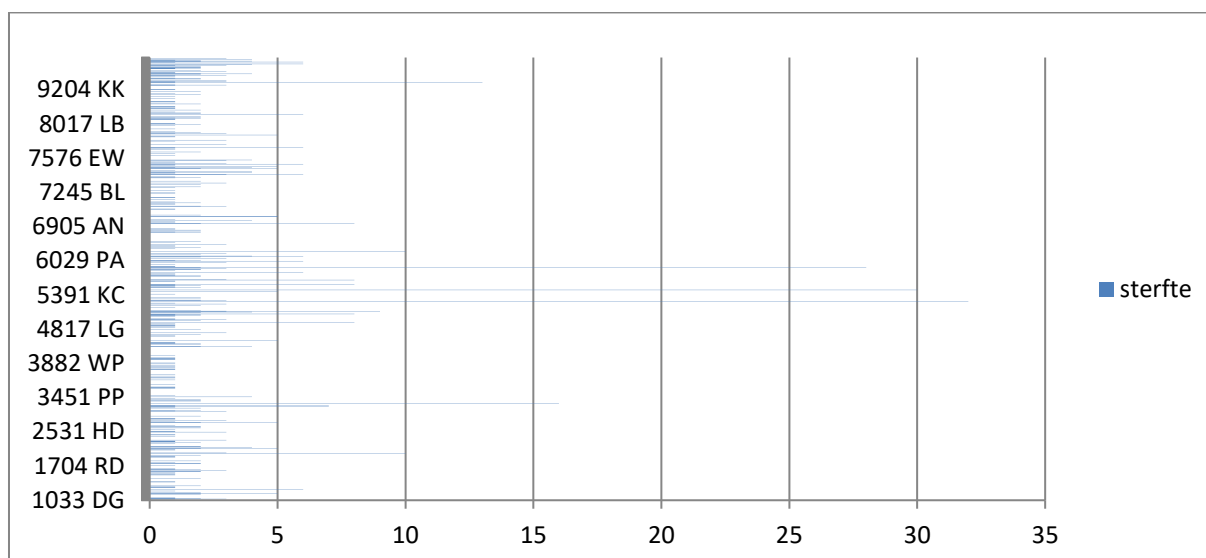


In aantallen imkers, volken en sterftepercentage per postcode:

	aantal imkers	aantal volken	sterfte%
postcode gebied 1	114	822	10,8%
postcode gebied 2	71	474	9,5%
postcode gebied 3	134	869	8,9%
postcode gebied 4	66	462	7,1%
postcode gebied 5 *)	123	1320	13,50%
postcode gebied 6	97	761	10,4%
postcode gebied 7	203	1533	8,9%
postcode gebied 8	72	496	8,5%
postcode gebied 9	76	616	16,6%
*) incl 2 grote beroepsimkers	125	1840	11,70%

*) Deze twee (semi-)beroepsimkers hadden vanwege plaatsing van volken in verwarmde kassen afwijkende verliezen en er bleek een postcode niet juist te zijn.

Indien we alle verliezen van alle imkers per postcode in een staafdiagram zetten, dan ontstaat er een beeld van clustering van die gebieden waarbij er sprake is van vaker voorkomende verliezen.



In bovenstaande grafiek is te zien dat bij de postcodes boven de waarde 94 er meer sterfte optreedt, dit geldt ook voor het gebied 75 en in de omgeving van 50 t/m 53 en 59. Een nadere analyse op de eerste twee posities van de postcodes is wenselijk.

Samenvatting en conclusies

De sterfte in de herfst en winter van 2020/2021 was met ruim 10% alleszins gematigd. Een sterfte van ongeveer 10% kan als normaal worden beschouwd. Een kwart van de imkers werd getroffen door bovengemiddelde sterfte. Ruim 10% van de imkers werd zwaar getroffen door een derde tot alle volken te verliezen.

Verschillen in imkerij-omvang en ervaringsjaren leiden niet tot een hogere wintersterfte. Imkers, die afzien van de zomerbehandeling of een te late zomerbehandeling toepassen krijgen slechts te maken met een licht verhoogde bijensterfte.

De meest in het oog vallende afwijkingen in de mate van sterfte van bijenvolken lijken gebiedsgerelateerd. Vooral in de postcodegebieden beginnend met 5 of 9 treffen we vaker imkers aan met een gemiddeld hogere bijensterfte, te weten 13,5 en bijna 16,6 procent. Dit vraagt om een nadere analyse en wellicht vervolgonderzoek.

Veel imkers, maar zeker niet alle, zien zelf al een verklaring voor hun wintersterfte. Enkele imkers worden al jaren achtervolgt door hoge sterftcijfers en juist die schrijnende gevallen vragen om nader onderzoek.

Tenslotte, de opmerkingen van imkers

Veel imkers plaatsten in de rubriek opmerkingen hun persoonlijke bevindingen. Hieruit blijkt dat men bij de inwintering vaak al het voorgevoel had dat het mis zou kunnen gaan met bepaalde volken. We zijn blijkbaar te optimistisch in onze verwachtingen of accepteren winterverliezen als iets dat er nu eenmaal bij hoort. Als er strenger geselecteerd wordt op sterke, gezonde volken met jonge of nog productieve koninginnen dan zou - mits door iedereen toegepast - nog wel enige verbetering van het uitwinteringscijfer te behalen zijn. Een beknopte bloemlezing van de geplaatste opmerkingen:

- een volk (zwerm) niet behandeld, deze heeft nu veel varroa. Was dus een fout
- twee van de 10 volken zijn te laat ingewinterd (pas in sept. suikerwater gegeven). Eén van die twee volken heeft het niet gehaald
- door Corona ging de cursus niet meer door en ben ik de aandacht voor het volk verloren
- oorzaak: volk was denk ik te klein. Tijdens de vorstperiode gestorven
- mierenzuur behandeling voortijdig gestopt vanwege veel dode bijen voor de kasten, bleek later dat mijn vrouw gespoten had tegen de buxusmot
- Jonge moeren, lage varroadruk en voldoende voer is volgens mij cruciaal om goed te overwinteren
- Volk dat niet overleefde was geheel verdwenen, Bij het inwinteren was al te zien dat er iets mis was: slechte voeropname.
- tijdens inwinteren al onduidelijk of de koningin nog leefde. Mogelijk geen goede bruidsvlucht geweest
- Late zomerbehandeling i.v.m balsemiendracht. Echter in 2020 nauwelijks honing van de balsemien kunnen oogsten
- Oorzaak: wespen hebben bijenkast overgenomen. Andere volken veel last van wespen ondervonden. En waarschijnlijk kwalitatief minder goed stuifmeel.
- Kan vanwege balsemiendracht pas vanaf oktober varroa-behandeling doen. Dracht was dit jaar ook nog eens erg slecht.
- Ik heb pas in oktober/november de varroa kunnen bestrijden (oxaalzuur verdampen). Deed ik vanwege de warmte/droogte zo laat

- Volk dat het niet heeft gered, wilde ook in de herfst geen suikerwater innemen. Daar was dus wrs al iets mee aan de hand
- Onduidelijk massale sterfte. volle suikerramen geen zichtbare ziekteverschijnselen
- Veel sterfte op stand naast veld met opkweek van aardbeienplanten
- Net 3 lessen gehad toen corona uitbrak , helaas verder weinig begeleiding
- augustus was extreem droog waardoor weinig stuifmeel binnen gebracht werd en vanaf eind augustus tot eind oktober wespenplaag. Enkele grote volken zijn gewoon vertrokken
- dit jaar later begonnen met inwinteren, ik wijt mijn sterfte daaraan. Het is de eerste keer dat ik wintersterfte heb.
- De zomer eindigde abrupt in mooie bloemen met zeer weinig nectar dat was een van de problemen die ik te laat heb opgemerkt en de bijen beperkt hebben in de aanmaak van winterbijen. Een ander te laat tot geen behandeling ☹️ vertrouwen in volk ☹️ te weinig aandacht voor de aanmaak winterbijen door mijten druk. Helaas ! Dit jaar beter en sneller behandelen zal ik maar zeggen.
- Ondanks dat ik het 3 stappenplan gevolgd heb om de varroa druk tegen te gaan was er bij 2 volken een flinke mijtenval te zien eind nov, begin dec. In de winter nog oxaalzuur gedruppeld. Maar 1 volkje was al te klein en is los van het voer gekomen
- De volken die de winter niet haalden, waren al te klein bij inwintering. Had voor de winter moeten verenigen.